

Lletres Valencianes

Revista del llibre valencià · Número 50 · Març 2017

**GENERALITAT VALENCIANA
CONSELLERIA D'EDUCACIÓ,
INVESTIGACIÓ, CULTURA I ESPORT**

*Conseller d'Educació, Investigació,
Cultura i Esport*

Vicent Marzà Ibáñez

Secretari autonòmic de Cultura i Esport

Albert Girona Albuixech

Directora general de Cultura i Patrimoni

Carmen Amoraga Toledo

ISSN: 1578-4096

Dep. Legal V-2053-2001

© de la present edició:

Generalitat Valenciana

Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport

Av. Campanar, 32, 46015 València

<http://www.ceice.gva.es/web/cultura>

Direcció

Rosario Tamarit Rius

Coordinació

Carmen Pardo

Consell Assessor

Francisca Cerdà Vara

Jaime J. Chiner Gimeno

Rosa A. Codoñer Ballesteros

Secretaria

Raimundo Forner Barres

Administració

Montserrat Ferrer Pereira

Col·laboracions

Empar de Lanuza, Mireia Ferrando, Lluís Alpera, Clara Berenguer, Víctor Cotlliure, Santiago Barrachina, Alicia Toledo, Felip Pineda, Mercè Climent i Beatriz Jiménez

Fotografia

García Poveda

Correcció lingüística

Maria Quiles Ruiz

Disseny i maquetació

Eliseo Soriano

Índex

Crítica

ENTRE DONES.....	5
ELS MILLORS RELATS DE ROALD DAHL	7
ELS TEMPS INTERROMPUTS	10
FRED, L'AMIC IMAGINARI	12
DERECHO, CINE Y LIBERTAD RELIGIOSA	15
GABINET DE CURIOSITATS.....	17
ELS FANTASMES NO TOQUEN A LA PORTA.....	19

Minicrítica

ARRIBARÀ EL DEMATÍ.....	21
VERSOS PER A SOMIAR	22

Reportatge

LES PRIMERES RONDALLES D'ENRIC VALOR	23
--	----

Llibreria

LA LLIBRERIA.....	29
-------------------	----

[Fes clic en el títol de la crítica o l'article que vols llegir](#)

Revista Lletres Valencianes núm. 50

ENTRE DONES: UNA OBRA DESTACADA

Entre dones és una obra en què deu escriptores, amb uns relats inèdits, tracten amb encert i precisió les inquietuds i situacions que vivim les dones. El que començà com un projecte ha esdevingut afortunadament una realitat, a causa de la bona acollida de les autores i de l'editora.

La manera d'assaborir aquests deu contes, tan diferents quant a tema i estil, és llegir-los a poc a poc i en silenci. I si anem d'una autora a una altra, a passes menudes, podrem viure i tal vegada reconèixer algunes de les preocupacions de les protagonistes. Segurament ens provocarà el desig de llegir més escrits de les autores i de les escriptores citades. Això, que representa fer una passa més enllà de les

narracions d'*Entre dones*, és un dels altres valors del llibre.

Però convé fer una ullada a la manera com es gestà l'obra.

Raquel Ricart, l'autora que la va concebre, explica que la idea sorgí al novembre de 2015. Si tenim en compte que el llibre aparegué a l'abril, per a la Fira del Llibre de 2016, hem de dir que sembla tocat de vareta de fada!

Entre dones

NÚRIA CADENES, ISABEL CANET FERRER, MERCÈ CLIMENT, MARIA JOSEP ESCRIVÀ, ISABEL GARCIA CANET, PEPA GUARDIOLA, CARMEN MANUEL, ANNA MONER, LLIRIS PICÓ, RAQUEL RICART

Entre dones

NÚRIA CADENES, ISABEL CANET FERRER, MERCÈ CLIMENT, MARIA JOSEP ESCRIVÀ, ISABEL GARCIA CANET, PEPA GUARDIOLA, CARMEN MANUEL, ANNA MONER, LLIRIS PICÓ, RAQUEL RICART; EPÍLEG DE MARIA LACUEVA I LORENZ / Autores

ANNA MONER I SEBASTIÀ CARRATALÀ / Il·lustradors

«LITERATURES», 3 / Col·lecció

171 pàgines / 978-84-943874-5-6 / 17 €

I això ens du a les seues paraules sobre les autores: «em van respondre afirmativament (...) amb entusiasme i alegria». I no sols això, sinó que «en una setmana ja havia trobat l'editora».

Les autores, contemporànies, de distintes comarques del País Valencià, unes més majors i d'altres més joves, que escriuen i publiquen en distints gèneres i editorials, es varen il·lusionar amb el projecte de presentar una narració curta i inèdita en què les protagonistes foren una o més dones. Així de senzill!

I entre totes varen dur endavant aquest llibre que ha quedat tan ben resolt i en un temps tan curt que necessàriament ha de ser motiu de felicitació.

Però, i els relats? Com són? De què parlen? Doncs n'hi ha d'escrits amb un estil directe i altres de més complexos; n'hi ha descriptius, de reflexius, de tendres, de poètics, d'apassionats i alguns en què es percep un mig somriure enyoradís.

Respecte als temes, hi ha apreciacions sobre la vida present, uns altres tracten el dolor, la família, l'emoció de la maternitat i de la paternitat, el treball, la relació entre mare i filla, el record de la vida passada i la viudedat, l'amor, l'amistat, la mort, la vellesa...

En conjunt, és una obra que sembla un clam, que mostra de manera molt sincera

com de difícil pot arribar a ser la vida o quant de gaudi hi pot contenir. En qualsevol cas parla de fets vitals, emotius, plens de raons i tan pròxims a les dones que fa pensar en les dificultats i en el valor que cal tenir per afrontar-los.

També cal parlar de l'epíleg, un text que es podria haver denominat pròleg i que hauria anat en la part inicial del llibre, però si l'autora, Maria Lacueva, li ha donat aquest nom, deu haver estat per deixar fluir lliurement l'obra en mans de les lectores i dels lectors. En el seu text, no sols ens informa d'antologies valencianes, sinó que exposa les dificultats socials amb què s'han trobat les escriptores al llarg de la història.

I, a més, hi analitza la coberta i hi dedica unes paraules als textos publicats, tan interessants, que és molt probable que vulguem mamprendre la lectura de nou tot just després d'acabar-la... per apreciar aquelles coses que potser se'ns han passat per alt i que ella ens ha fet notar.

EMPAR DE LANUZA HURTADO

ENLLAÇOS ▾

FITXA

ARTICLE

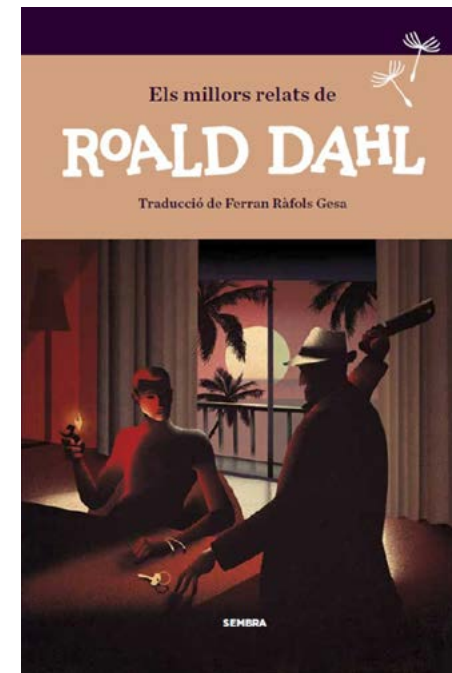
VÍDEO

LA CARA B DE ROALD DAHL

Aquest 2016 ha estat pròsper en commemoracions literàries. Més enllà del devessall de retòriques fàcilment sabonoses, celebrar el natalici d'un escriptor pròdig o dedicar-li un benintencionat record *post mortem* és un pretext magnífic –assumim-ho, de vegades calen aquestes excuses– per a (re)descobrir-ne l'obra. És, doncs, una bona notícia que el centenari de Roald Dahl (Llandaff, 1916 – Oxford, 1990) haja servit d'impuls perquè Sembra Llibres, d'olfacte sempre precís, publique *Els millors relats de Roald Dahl* i *Algú com tu*, dos aplecs de relats per a adults que ens brinden l'oportunitat de (re)trobar-nos amb l'escriptor gal·lés.

En el camp de la literatura infantil i juvenil, l'autor d'obres

com *Charlie i la fàbrica de xocolata*, *La meravellosa medicina d'en Jordi* o *Matilda* ha estat repetidament titllat de revolucionari. Innegable és el seu enginy a l'hora de qüestionar el món adult a través de la mirada infantil. Encomiable, el seu posicionament decidit al costat de les criatures més joves, volgudament intel·ligents i curioses. El Dahl que ens presenta Sembra Llibres no ha abandonat, en absolut, aquell

Els millors relats de Roald Dahl

ROALD DAHL / Autor

FERRAN RÀFOLS GESA / Traductor

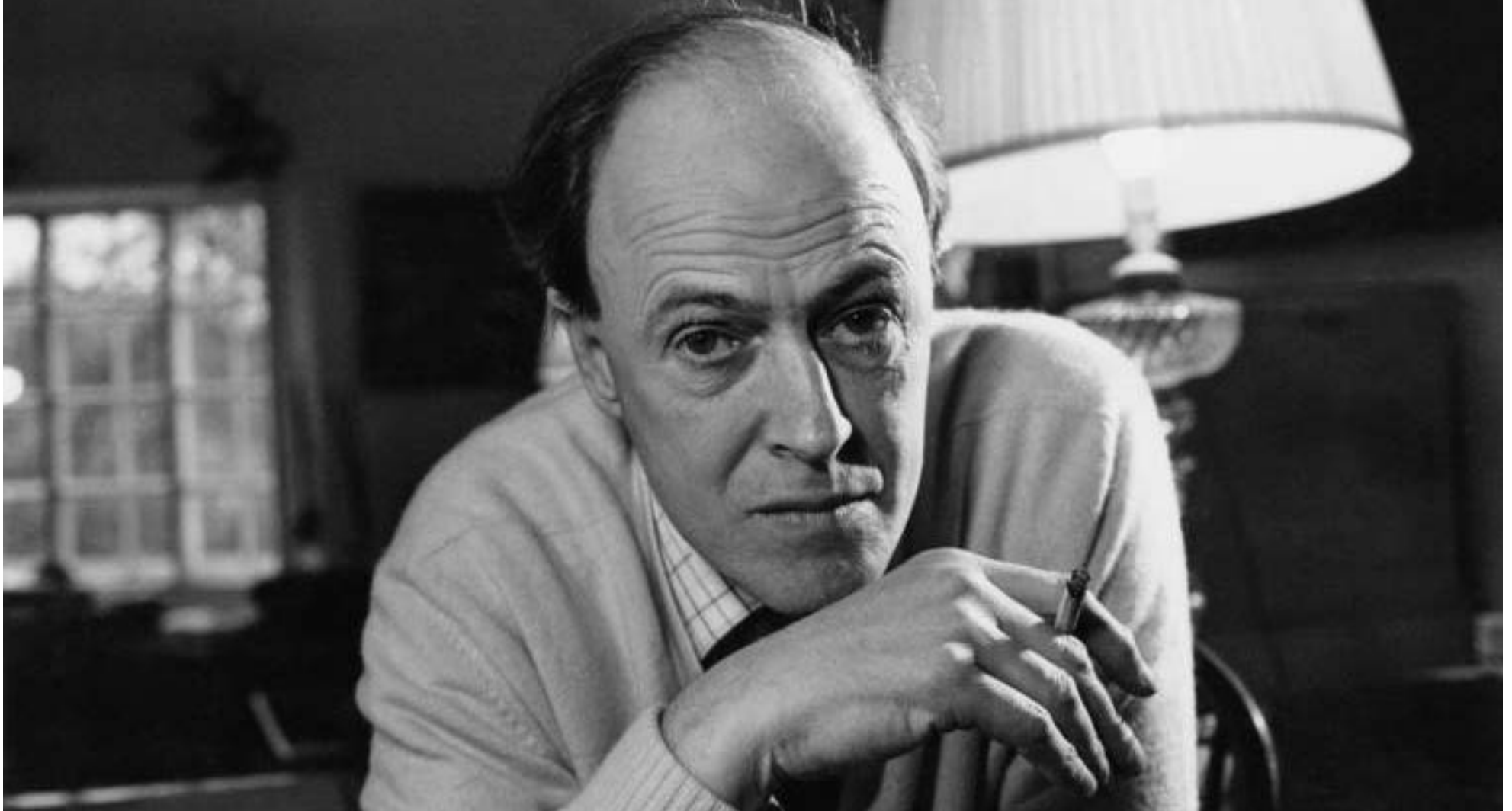
EDITORIAL SEMBRA LLIBRES. CARCAIXENT, 2016

240 pàgines / 978-84-16698-03-5 / 12,50 €

acusat caràcter pillastre, però ha guanyat en mordacitat. La crítica a les contradiccions del món adult ja no demana exageracions caricaturesques. De fet, són els mateixos adults els qui solament agafant el protagonisme deixen al descobert el seu costat més fosc i mesquí.

Ànimes humanes, crues i sinistres, poblen molts dels relats de l'escriptor gal·lès. Però també hi ha individus innocents i ordinaris que es veuen, de sobte, colpits per l'insòlit. Tot barrejat amb un corrosiu humor negre que no tolera esperits neutres.

Els millors relats de Roald Dahl reuneix alguns títols publicats en l'origen entre 1945 i 1980, com ara «La gran gramatitzadora automàtica», en què Dahl va imaginar una màquina capaç de crear contes i novel·les per encàrrec que, igual que Rockefeller amb

les companyies petrolieres, acabaria absorbint els escriptors del país i venent literatura a l'engròs. La sàtira de l'alta societat, a manera de justa glopada d'un vi exquisit, suau d'entrada i d'addictiva acidesa final, és present en contes emblemàtics com «La senyora Bixby i l'abric del coronel», «El majordom» o «El tast». I és en *Algú com tu* quan emergeix el Dahl més hitchcockià. No és casual que aquesta segona antologia comence amb «La matança del xai», un crim perfecte, deliciosament diabòlic, que sintetitza

totes les virtuts del Dahl contista i, sense clemència, anuncia l'aire macabre, despietat, que respiren gairebé totes les peces del volum. La il·lustració de la coberta, de Pep Boatella, n'és un formidable homenatge.

Si hi ha un tret paradigmàtic de la conística de Dahl, que es manté intacte en la traducció de Ferran Ràfols, és el gir imprevisible que tanca els relats, si més no sobre el paper. La tensió tel·lúrica que plana sobre les atmosferes quotidianes es descarrega bruscament en les darreres línies. Cert és que, després de les primeres dosis dahlianes, el lector diligent ja repetirà, per instint, el mateix moviment en

arribar al punt final: llavis premuts, commissures elevades. En realitat, atorgar a l'instant final la significació de tot el relat no és sols un gest aparentment lúdic o purament mecànic. És un toc d'alerta. Molt sonor. *Algú com tu*, sí, com tu, lector, ha protagonitzat la història.

Els relats que ací s'apleguen es lliguen amb aquella fruïció única de devorar xocolata a queixalades. Però ben mirat, molts d'ells, com els bons vins, s'han de deixar reposar. I és en el repòs, en la seua pervivència en la ment del lector, quan s'arriba a copsar la genialitat d'aquesta cara B de Roald Dahl.

MIREIA FERRANDO SIMON

ENLLAÇOS

FITXA 1

FITXA 2

AUTOR

Algú com tu

ROALD DAHL / Autor

FERRAN RÀFOLS GESA / Traductor

EDITORIAL SEMBRA LLIBRES.

Carcaixent, 2016

216 pàgines / 978-84-16698-08-0 / 17 €

Els temps interromputs

RAMON RAMON / Autor

EDICIONS DEL BUC, 2016

123 pàgines / 978-84-943246-7-3 / 15 €

POESIA, INDICIS DE VIDA

Edicions del Buc publica, en una austera però acurada edició, *Els temps interromputs*, l'últim poemari de l'escriptor catarrogí Ramon Ramon.

Ramon Ramon, que és poeta (i això és una condició de l'esperit que amera totes les altres possibles funcions literàries), ens presenta el seu últim llibre de versos, escrit entre Catarroja, Exeter i Bolonya. Aquesta multilocalització espacial asseguraria, en principi, una visió artística suaument cosmopolita. Ramon, però, és un home de fermes pulsions tel·lúriques, i per això els seus versos estan amarats de semen, sang i orina. Aquests poemes d'*Els temps interromputs* són viscerals perquè naixen dels humors més indelicats del cos, i estan farcits de poderoses metàfores que transmeten

la fúria de viure, aquesta persistent i desagradable sensació d'arena a la boca.

**edicions
del buc**

De Ramon Ramon vam poder llegir, no fa molt, un excel·lent treball prosístic, *Dins el camp d'herba* (dietari 2009-2012), en l'editorial Perifèric. El poeta s'hi revelava un observador acusadament líric però també agudament compromés, tot aprofitant una llarga estada per terres angleses i irlandeses per bastir una sèrie de cròniques i retrats de gran interès. No oblidava l'autor, de tornada de l'altre costat del canal de la Mànega, parlar de qüestions més locals, com el llegat de Miguel Hernández a Oriola o les destraldades amb què s'edifiquen els premis literaris en aquest costat dels Pirineus.

Ara retorna a l'ofici més pròpiament poètic i ho fa per parlar-nos del terror, del càncer o de la sida (sic), perquè la vida és així, i la poesia no pot estar-se'n al marge. La poètica de tot plegat s'enuncia així: «És difícil trobar vida en un poema / si no és que la catàstrofe l'inunda i al teulat / un ocell sobreviu per testimoni» («Poema per a la nit de Nadal»).

La seua voluntat antimetafísica («Déu era del barri, com el pinxo que s'emborratxa i li pega a la dona i després se'n penedeix i la prenha») s'adiu bé amb poemes llargs com «Utopia» o, especialment, «Crònica del semental», que s'estén al llarg de més de seixanta pàgines sense gaires alegries sintàctiques. Potser nàixer al costat

de l'Albufera podria explicar aquesta persistent sensació d'ofec: un llac interior, on les rates et trauen a ballar, i on l'aigua esdevé putrefacta amb facilitat, a poc que t'encantes.

Siga com siga, no són jovials aquests «temps interromputs». Un detall del retaule de la Mare de Déu de la Llet d'Antoni Peris (Museu de Belles Arts de València) els il·lustra, però potser hauria sigut més apropiat qualsevol fragment del jardí de les suposades delícies d'aquell vell entremaliat, Hieronymus Bosch.

Quant a l'edició en si, és bellament austera, seguint l'estela de Salinger, que prohibia cap notícia sobre l'autor en les solapes o la contraportada del seu llibre. Jaume Pérez Montaner diu al final que el poemari de Ramon Ramon és un *tour de force*. Una definició perfectament i escaridament apropiada.

VÍCTOR COTLLIURE

ENLLAÇOS ▾

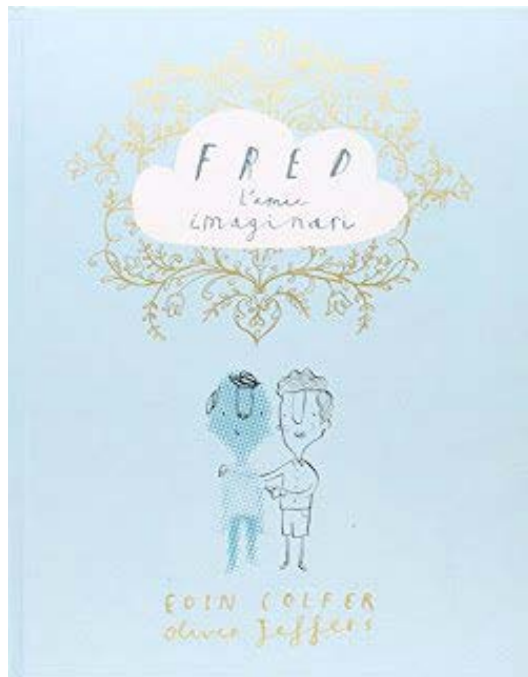

FITXA

AUTOR

Fred, l'amic imaginari

EOIN COLFER I OLIVER JEFFERS / Autors

ANDANA EDITORIAL. VALÈNCIA, 2016

48 pàgines / 978-84-16394-25-8 / 14,90 €

AMISTATS D'INFANTESA

Fred solia passar els dies surant com una ploma al vent fins que arribara el moment en què, per fi, un infant solitari el desitjara tindre com amic imaginari. Sempre que això succeïa, Fred s'esforçava molt a ser el millor amic possible, tot i que n'era ben conscient que qualsevol dia l'abandonarien per un altre que ho fóra de veritat. I, certament, així ocorria. Fins que es va trobar amb Sam. Aquest és l'argument de *Fred, l'amic imaginari*, un àlbum il·lustrat publicat enguany per Andana amb text d'Eoin Colfer i il·lustracions d'Oliver Jeffers; un llibre que explica la història d'una amistat única i molt especial ja que, malgrat que no siga real, no per això ha de ser menys significativa.

Oliver Jeffers és un il·lustrador habitual en el catàleg d'aquesta editorial valenciana que compta amb títols

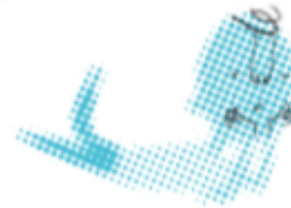
tan coneguts com ara *Perdut i trobat*, *Amunt i avall*, *El cor i la botella* i *Això era un alfabet*, entre altres. A més, aquest últim ha estat recentment guardonat amb el premi a la modalitat de llibre millor editat per la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport. En aquesta ocasió, però, el treball en col·laboració d'aquests dos creadors irlandesos diferencia i singularitza aquest àlbum d'altres de l'il·lustrador, qui acostuma a encarregar-se tant del text com de les il·lustracions. Així, el text de Colfer convida a veure la realitat des d'un punt de vista innovador, com és el de l'amic imaginari amb la intenció clara de descobrir, als més menuts la importància de l'amistat i, als més grans, la innocència d'aquelles primeres relacions d'infantesa. No obstant aquesta trama optimista, la tristesa, la decepció i l'enuig també hi són

En Fred no s'havia divertit mai tant. A en Sam li encantava llegir, igual que a en Fred, i es disgustava si no llegia com a mínim un llibre al dia.

escoltaven música a l'equip de so del pare d'en Sam, que tenia tretze altaveus,

Quan no llegien, en Sam i en Fred tractaven d'entendre com funcionava el vàter,

o escrivien obres de teatre i les representaven per als pares d'en Sam.

presentes, uns sentiments que, tard o d'hora, tots acabem experimentant i que, per tant, no s'han d'amagar als més menuts.

Les il·lustracions d'Oliver Jeffers es caracteritzen per l'ús de tècniques mixtes i per composicions netes i senzilles en què els buits són un element formal més juntament amb uns personatges de traços simples però d'una sorprenent expressivitat gestual. A *Fred, l'amic imaginari*, l'il·lustrador no renuncia al seu estil personal però, en

canvi, ara proposa una fórmula basada en l'economia cromàtica, que ja havia assajat en altres publicacions, però que complementa ací amb la introducció de la tècnica de punts que s'utilitza per a imprimir els còmics, la qual presenta sempre en la mateixa tonalitat blava. Aquest és, aparentment, l'únic color de l'àlbum però, de sobte, un gir inesperat en la història és acompanyat per l'aparició d'una nova tonalitat groguenca, un fet que fa contribuir el color en la narració textual i mostra la bona sintonia de Colfer i

Jeffers a l'hora d'explicar una història tant amb paraules com amb imatges.

CLARA BERENGUER

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTOR 1

AUTOR 2

CULTURA, LIBERTAD Y DERECHO EN CONFLICTO

Siguendo la línea de otros títulos de la colección «Cine y Derecho Temática», de la editorial Tirant Lo Blanch, el presente volumen *Derecho, cine y libertad religiosa* (coordinado por Isabel Aldanondo y Gloria Moreno) vuelve a indagar en múltiples ejemplos en los que la aplicación del ámbito jurídico está presente en filmes de diferentes épocas y estilos cinematográficos, y da prioridad a esas variantes legales por encima de

cualquier elemento relacionado con el lenguaje del cine.

Las películas, por tanto, son la excusa perfecta para plantear muchos de los casos en los que se genera un conflicto entre libertad religiosa y libertad de expresión, y qué posibles medidas jurídicas –tanto desde la perspectiva del derecho internacional, como del derecho español– son susceptibles de entrar en juego; de forma que se convierte este

Derecho, cine y libertad religiosa

ISABEL ALDANONDO i GLORIA MORENO / Coordinació
EDITORIAL TIRANT LO BLANCH, VALÈNCIA, 2015
329 pàgines / 978-84-943246-7-3 / 27 €

texto en una útil herramienta didáctica para estudiantes de derecho, fundamentalmente, por las posibilidades que abre la plasmación en imágenes de determinados supuestos jurídicos planteados.

A partir de ahí este trabajo, llevado a cabo por distintos profesores de Derecho Eclesiástico de la Universidad Autónoma de Madrid, plantea múltiples cuestiones, entre ellas, las tensiones entre el poder civil/político y religioso, así como los diferentes modelos de laicidad del Estado, a partir de filmes como *Lutero* (Eric Till, 2003) o *Don Camilo* (Julien Duvivier, 1952); o también la compleja consideración jurídica que tienen determinadas manifestaciones de la libertad de expresión, consideradas como un ataque a los sentimientos religiosos. Y precisamente en este punto se citan películas que, como en el caso de *La vida de Brian* (Terry Jones, 1979) y *La última tentación de Cristo* (Martin Scorsese, 1988), en su momento, experimentaron la ira de ciertos fanatismos religiosos que llevaron incluso a su prohibición.

Las diferentes realidades culturales y étnicas, y su manera de interpretar el derecho y la religión, también están presentes en filmes en los que, como en *La clase* (Laurent Cantet, 2008), surgen los conflictos inherentes a la denominada «cohabitación étnica», propia de una realidad multicultural; del mismo modo que se pone en liza cómo determinadas prácticas religiosas vinculadas a la salud

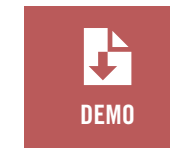
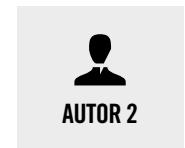
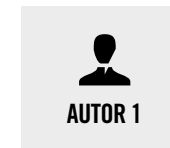
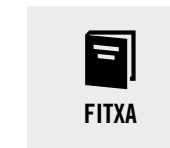
o al significado de ciertos atuendos –como pueden ser la ablación o la circuncisión, en el primer caso; o el *burka*, en el segundo– establecen una oposición marcada en materia jurídica entre el medio occidental y el islámico: filmes como *Moolaadé* (Ousmane Sembene, 2004) u *Osama* (Siddiq Barmak, 2003) son buena prueba de ello.

Por último, otro de los elementos significativos que aborda el presente volumen es el referido a la libertad religiosa o la libertad de cátedra, en la esfera de la educación y, de una manera más amplia –y más crucial– la necesidad de salvaguardar en este ámbito –y, sobre todo, en su vertiente pública– valores como la integración, la igualdad, la diversidad o el pluralismo, en pro del libre desarrollo de la personalidad. En este sentido, la selección de *La ola* (Dennis Gansel, 2008),

como ejemplo extremo de adoctrinamiento ideológico en las aulas que conduce al esclavismo ideológico, pone de manifiesto la necesidad de que prevalezcan esos criterios de libertad y amplitud de pensamiento en las etapas formativas.

SANTIAGO BARRACHINA

ENLLAÇOS

UN GRAN DOMINI FORMAL

Anna Moner (Vila-real, 1967) ha esdevingut en poc de temps un referent d'escriptora polifacètica que ha obtingut reconeixements abundants i ben significatius, entre els quals m'agrada esmentar, ara i ací, les seues novel·les *Les mans de la deixeble* (2011) i *El retorn de l'hongarès* (2015). Anna Moner, llicenciada en història de l'art, és artista i escriptora, i té una estranya habilitat per fer interactuar tots dos camps, a més d'altres que, per interessos i recerques personals explora per a treure'n el màxim benefici en els seus escrits. I ho fa tan bé que mai no podrem detectar la frontera entre el context verídic, producte de la seua investigació personal, i l'imaginari creatiu que sempre sura en els seus relats.

Gabinet de curiositats és un conjunt de 19 relats en què l'autora li agrada recrear-se sobre temes o referents força coneguts. Així, personatges singulars com Chopin, Paganini, Georges Méliès, Houdini, Òscar Wilde, Edgar Allan Poe, Shackleton i l'Endurance, Van Leeuwenhoek i J. Vermeer, René Descartes i «Els autòmats» entre altres, són objecte de recreacions –o reinterpretacions– per part d'Anna Moner que ens fa reviure els personatges des d'una perspectiva sempre agosarada i singular que ens apropa a l'alta qualitat artística o científica, alhora que a la humana, dels esmentats personatges. Tanmateix, on l'hàbil narradora adquireix, potser més profunditat psicològica, és amb els personatges femenins que transcorren al llarg dels relats.

Gabinet de curiositats

ANNA MONER / Autora

ED. PRUNA LLIBRES. VALÈNCIA, 2015

157 pàgines / 978-84-944721-0-7 / 16 €

Així, podem comprovar-ho dins els relats «La pintora» sobre Artemísia Gentileschi, amant que va abandonar Caravaggio, el personatge Beatrice Rahner –Bess–, la vídua de Houdini, i Camille Claudel, amant de Rodin dins el relat «La visita». Tots, els uns i les altres, són personatges complexos i tràgics, amb desitjos i impulsos incontrolables.

El que és ben evident, com un tret singular de l'escriptora de la Plana Baixa, és la gran passió que evidencia en tot moment pels sentits i la ciència, sobretot en aquesta darrera, gràcies als seus amplis coneixements sobre l'anatomia, en l'observació de la naturalesa, del microcosmos, l'existència de la

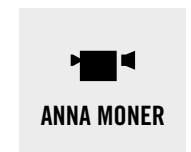
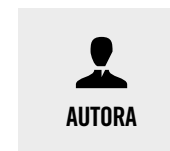
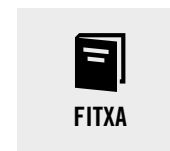
vida en l'àmbit cel·lular, les matemàtiques, les arts mecàniques, la música, els aparells fotogràfics, etc. Fruit d'aquest domini i de la interacció dels diversos camps de les arts i les ciències, Anna Moner torna a fer un gran joc d'artificis a l'hora de relatar-nos minuciosament les passions i la rigorosa investigació científica d'alguns dels seus personatges, des del segle XVII fins al segle XIX, principalment.

Tocant l'estilística, caldrà dir, un cop més, el gran domini formal que Anna Moner exerceix en tot moment sobre la seua prosa directa, àgil, minuciosa, plena de detalls i subtileses que meravellen el lector des de l'inici, amb un lèxic ric i ajustat als personatges, l'època

i els contextos. De segur que us causarà un gran plaer la lectura d'aquest *Gabinet de curiositats*.

LLUÍS ALPERA

ENLLAÇOS ▾

MILLOR TRES QUE NO DOS

Tafanege en Internet sobre les autores d'aquest àlbum il·lustrat i em resulta interessant que ambdues declaren en algun moment com la maternitat –i totes dues tenen tres fills– els va fer canviar el xip i les va conduir al camí dels llibres per a infants. L'Eulàlia Canal explica que els seus fills són la seua major inspiració i que també volia fer alguna cosa per a ells: «des que eren petits, els llegia contes i això va fer que tingués noves idees i històries a contar al món i així va ser com vaig començar a escriure i publicar contes i a adonar-me també que d'aquesta manera arribava a més gent que amb la poesia». D'igual manera, la il·lustradora afirma sense embututs que la maternitat i la fascinació

per l'imaginari infantil fou el factor que va produir el viratge definitiu de la seua carrera.

En aquest àlbum s'uneix el talent i la sensibilitat d'aquestes dues dones i mares artistes per explicar-nos una història molt atàvica i humana relacionada amb el sentiment de gelosia i de possessió, de no voler compartir les persones estimades. És un tema molt recurrent en llibres per a infants, sovint enfocat quan arriben germans menuts i cap a la reticència a compartir els pares (publicat també per Bromera fa uns quants anys, *El pare és meu!*, d'Ilan Brenman, explica una història inspirada en la seua vida de pare i il·lustrada de manera molt original per

Els fantasmes no toquen a la porta

EULÀLIA CANAL I ROCÍO BONILLA / Autores
EDICIONS BROMERA. ALZIRA, 2016
 40 pàgines / 978-84-90266-27-4 / 15,95 €

Juliana Bollini, amb figures fetes de diferents materials i textures, fotografiades i editades amb ordinador).

El fet de no voler compartir els ésser estimats és també el tema d'*Els fantasmes no toquen a la porta*. Aquesta vegada són un tàndem d'amics, l'Ós i la Marmota, que sempre juguen junts. Però una vesprada l'Ós anuncia que ha convidat l'Ànec a jugar amb ells. Glup. A la Marmota no li fa gens de gràcia això de compartir el seu amic i hi aplica tot el seu enginy per a impedir-ho. Encara que tot li ix capgirat. Els dibuixos porten el segell inconfusible de la Bonilla, aquesta gràcia per a dibuixar espais acollidors casolans on ens agradaria viure i personatges força expressius amb una paleta de colors (grisos, verds, ocres, marrons) inspirats en la naturalesa i que també li són molt característics.

ALÍCIA TOLEDO

A for
Els t
i un
Le
-Els? Qu:
-Els tanfasmes!

ENLLAÇOS

FITXA

AUTORA

IL·LUSTRADORA

DEMO

Arribarà el dematí

JOANJO GARCIA / Autor

EDICIONS BROMERA. ALZIRA, 2016

216 pàgines / 978-84- 90266-66-3 / 12,95 €

ENLLAÇOS

FITXA

AUTOR

ARRIBARÀ EL DEMATÍ

Si la visió del País Valencià del procés sobiranista català necessitava una novel·la de referència, ja la té. Arribarà el dematí és un viatge emocional del sud al nord, del País Valencià al Principat de la mà de la seua protagonista, la Laura. La darrera novel·la de Joanjo Garcia és una reflexió sobre els dubtes i les implicacions d'un procés polític, basat en la reafirmació de la identitat col·lectiva.

Mitjançant la militància activa d'algú que no acaba d'encaixar en cap de les posicions predefinides i que s'ha acostumat a veure i viure la seua realitat des del precipici, l'autor posa en escena alguna cosa més profunda que el procés en ell mateix: els orígens i la formació d'eixa identitat, allà d'on ve i la seua consolidació com a opció real. I aquesta és, probablement, l'essència del llibre, la justificació moral per contar allò que conta sense caure en heroïcitats gratuïtes i sense recórrer als grans referents. La història està explicada des de la senzillesa de la gent normal, des de les relacions quotidianes i les converses comunes, perquè eixos són, per a l'autor, els antecedents del procés sobiranista a Catalunya.

Malgrat el rerefons polític i les reflexions sobre la identitat, n'hi ha més. *Arribarà el dematí* no és un assaig polític, ni un tractat sobre l'independentisme català, és una novel·la de personatges propers i reals, que dibuixa la lluita i la decepció d'una generació que viu entre el compromís polític i la inestabilitat emocional. La recerca de la identitat personal i la necessitat d'oficialitzar la col·lectiva discorren paral·lelament i s'entremesclen en les converses i els viatges en tren de Barcelona a l'Arborç, en les relacions familiars que van enfortint-se al llarg del relat i en la inevitable identificació que un determinat públic farà amb els personatges i els seus problemes.

I tot introduït per un principi aclaparador que s'ha convertit en un reclam a l'hora de parlar-ne o recomanar el llibre, un relat en ell mateix que no pot deixar indiferent ningú i que estarà sempre present en la novel·la: el vertigen com a punt de vista. Potser això és *Arribarà el dematí*.

BEATRIZ JIMÉNEZ

Mitjanit

MARTINA ESCODA / Autora

SONJA WIMMER / Il·lustradora

ANDANA EDITORIAL. ALGEMESÍ, 2016

«VAGÓ DE VERSOS», NÚM. 10 / Col·lecció

40 pàgines / 978-84-16394-33-3 / 9 €

ENLLAÇOS ▾

FITXA

AUTORA

IL·LUSTRADORA

VÍDEO

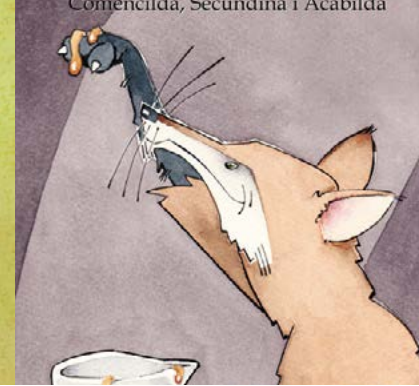
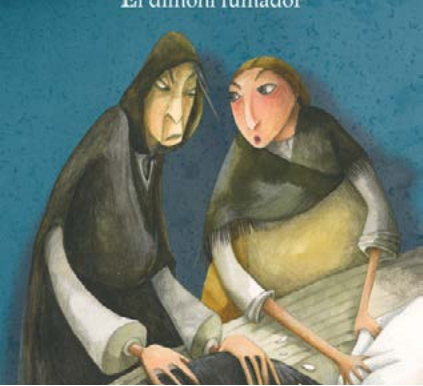
VERSOS PER A SOMIAR

Mitjanit, de Martina Escoda amb il·lustracions de Sonja Wimmer, és el darrer llibre de poemes per a infants publicat per Andana Editorial, que està fent una tasca importantíssima en el camp de la literatura infantil i juvenil, i en particular en el de la poesia. La col·lecció «Vagó de versos» pretén encomanar als més menuts el gust per la poesia, i ho fa amb una tria molt acurada dels autors, la recerca d'il·lustradors que insuflen més vida a la lletra escrita, i amb un gust exquisit pel treball d'edició.

Obrir aquest llibre és obrir la porta al món dels somnis, al qual podem accedir adormits o ben desperts. *Mitjanit* ens convida a un viatge precios, on tot té cabuda excepte la por: oceans invisibles, illes guardades dins de les butxaques, éssers assedegats de somnis, malsons que acaben convertint-se en amics... Com és de bonic *mitjanejar!*

El llenguatge emprat per l'autora al llarg del llibre és el dels somnis. La paraula es converteix en una dama esbojarrada i juganera que descriu escenaris màgics, personatges insòlits i situacions un tant surrealistes. La paraula també canta i balla, per dotar de ritme i musicalitat cada poema. I ens convida a jugar, a imaginar i a dibuixar els nostres propis somnis. I de la mateixa manera ho ha fet Sonja Wimmer, que ha captat a la perfecció l'essència d'aquest univers oníric i ha creat amb tot de formes i colors un joc de miralls entre poemes i imatges.

MERCÈ CLIMENT

LES PRIMERES RONDALLES D'ENRIC VALOR

Les primeres rondalles arreplegades per Enric Valor vénen en una acurada publicació en vuit amanosos volums editats per Edicions del Bullent, amb l'adaptació de Jordi Raül Verdú. Una proposta lectora apropiada per a primers lectors, bé per llegir a casa o a l'escola, perquè les il·lustracions d'Esperança Martínez, Antoni Laveda i Priscila Arándiga contribueixen a fer volar la imaginació, ja que la imatge amplia la informació a bastament. En concret, són: *L'albarder de Concentaina, I queixalets també!, El dimoni fumador, El príncep desmemoriat, Història d'un mig pollastre, La crida de la rabosa, Comencilda, Secundina i Acabilda, El rei Astoret, El jugador de Petrer i Nabet.*

LA TRIBU RONDALLÍSTICA

Les deu rondalles seleccionades són una bona mostra del conjunt rondallístic d'Enric Valor perquè s'hi apleguen els temes que en són habituals: el costumista, el meravellós i el d'animals personificats. De fet, el repertori de personatges que desfila per les rondalles és d'allò més divers: honestos treballadors, artesans, masovers, camperols, rentadores o qualsevol protagonista de la classe més humil, quan no d'un alt estament, fins i tot un rei o un príncep, ja siga desmemoriat, encantat; dimonis que fumen... o homes que beuen massa?, i dimonis que tracten amb jugadors; bruixes que es fan passar per camperoles o bruixes d'aspecte terrible; animals personificats que saben d'enganyis i traïcions o herois la grandària dels quals no passa d'un pam i mig. Fins i tot, mig pollastre és prou per a encarnar l'heroi protagonista d'una rondalla. Elements fantàstics i elements reals; gent de poble i nobles o, fins i tot, reis, s'entrecreuen a tothora.

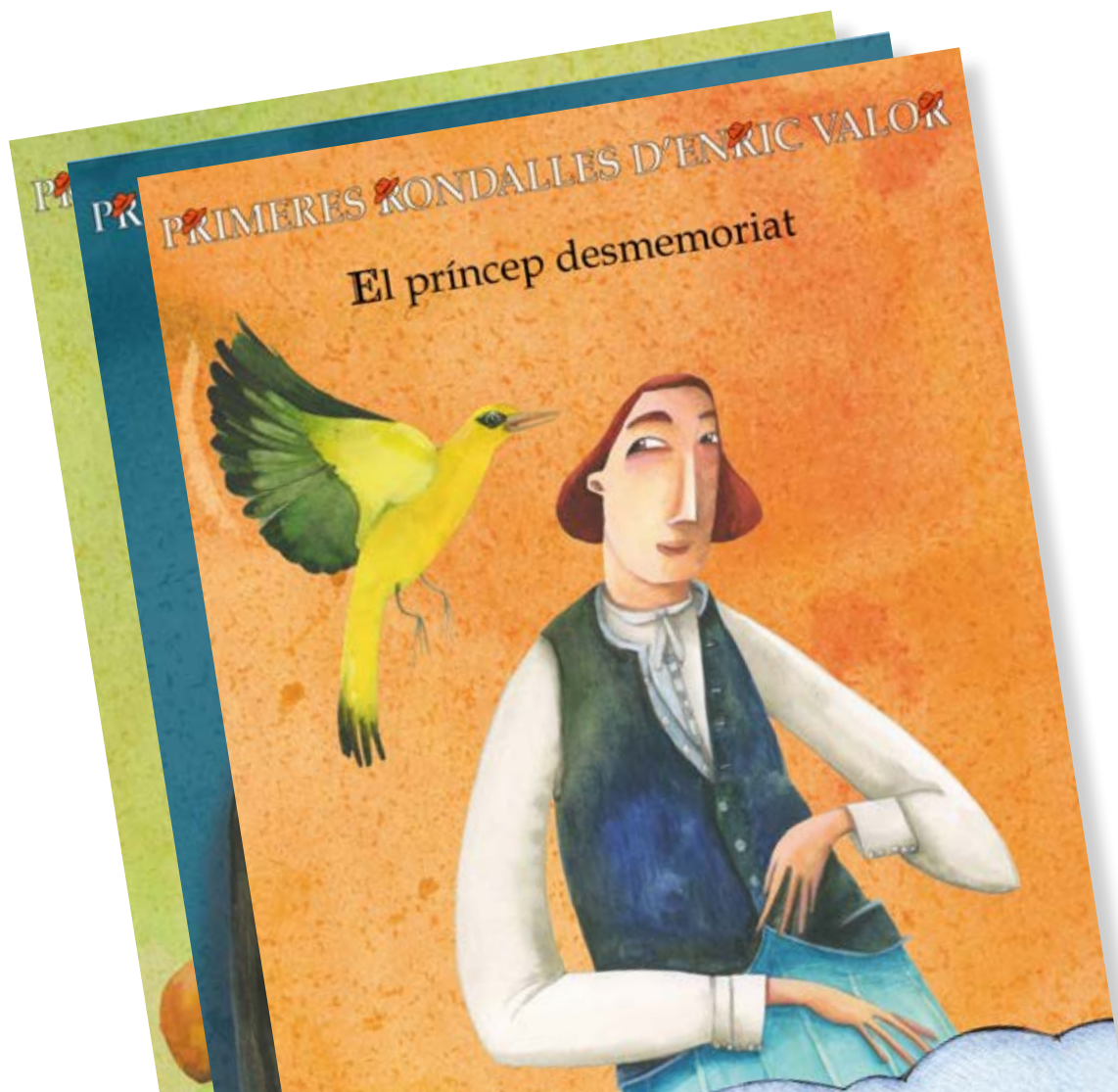
Tota la variada tribu rondallística desfila per aquest mostrari que també ofereix un tast divers de l'univers on solen esdevenir-se els fets i que podem resumir en

La gent de poble, i artesans d'antics oficis, ens introdueix en universos a hores d'ara quasi màgics perquè, com a mostres d'una societat anterior, són part de la nostra etnografia.

dos tipus: aquells que s'inspiren directament a terres valencianes, al poble o a la muntanya, i aquells que són fruit directe de la fantasia popular. Així, la Vall d'Albaida, Rugat, La Pobla, Benigànim, Novelda o Petrer (per citar-ne alguns exemples), és a dir llocs reals i autèntics, esdevenen espais narratius. La localització dels fets, reals o meravellosos, en espais tan propers de la geografia valenciana és un tret característic del subgènere. La gent de poble, i artesans d'antics oficis, ens introdueix en universos a hores d'ara quasi màgics perquè, com a mostres d'una societat anterior, són part de la nostra etnografia, del nostre passat immediat. Vegem, per exemple, l'albarder: l'artesà que fa albardes, és clar. Un home senzill que té una ocupació manual, com el terrissaire que fa cànters i perols, el teixidor que fa mantes o l'espardenyer que fabrica espardenyes. Però l'albarder que enceta la col·lecció no és un albarder qualsevol, no, sinó el de Cocentaina, o siga, valencià de soca, de la terra.

Per tot plegat, els pares i mares que s'animen a llegir les rondalles a les seues criatures o els mestres que vulguen aprofundir-ne en el contingut trobaran un material excel·lent en els textos i en les il·lustracions que els remetran a altres textos, als vells oficis, a fer-se preguntes i investigar més.

LA TASCA COMPILADORA D'ENRIC VALOR I VIVES

Quan Enric Valor va emprendre la valuosa tasca d'arreglar la tradició oral rondallística valenciana, sens dubte sabia que estava fent un servei al seu poble. Guiat per l'estima a la seua terra, per la cultura en general i la llengua en particular, no escatimà esforços. Però les rondalles han assolit l'èxit des del primer moment i tota la paciència invertida ha pagat la pena; les editorials valencianes no han dubtat a publicar i adaptar repetidament aquest corpus rondallístic per tal de posar-lo a l'abast de tothom.

Valor, que havia viscut el reviscolament de la llengua i la cultura valencianes en l'etapa de preguerra, ja havia mostrat una clara voluntat d'escriptor des d'una edat tendra. Després del conflicte bèl·lic i del retrocés en tots els àmbits culturals i l'arraconament de la llengua, va col·laborar amb Carles Salvador, entre d'altres, contribuint a la immensa tasca gramatical que un grup d'intel·lectuals dugueren a

Aquesta edició és una fidelíssima adaptació que manté l'esperit original i genuí pel que fa al llenguatge viu i ric, i que inclou expressives i coloristes il·lustracions.

*Si, a mitjan segle XX,
amb la irrupció de la
televisió i l'entrada
fulgurant a l'era
de la imatge i les noves
tecnologies, gent com
Valor no hagueren
recopilat la tradició
folklòrica oral, a hores
d'ara s'hauria perdut
un patrimoni cultural
d'un valor inestimable.*

terme. Valor, com la resta d'escriptors, havia de triar entre sotmetre's a la censura i publicar un text oficialment apte o ajornar la publicació dels seus treballs. Sanchis Guarner, coneixedor de la gran habilitat de Valor com a narrador, l'animà a dur a terme aquella tasca compiladora lliure de censura. Així fou com el gramàtic i literat de Castella no es va limitar a arreplegar una tradició oral que altrament s'hauria perdut, sinó que li va donar una forma literària riquíssima basada en dues grans coordenades: claredat i rigor. Valor aplegava en la seua persona les qualitats que el feien el candidat idoni: a la vocació de narrador que, des de xiquet, havia nascut en ell al caliu d'una família amant de la literatura i la música, s'hi afegia l'amor a la terra, a la llengua i una bonhomia i afabilitat que, de ben segur, facilità la tasca del literat que s'acostava a la gent del poble amb un bloc de notes a la recerca de velles històries. Fou un incansable observador que, a més, del bagatge gramatical i lexicogràfic, coneixia les tècniques narratives i posseïa bastant sensibilitat com per a transformar tot aquell material narratiu dispers i a vegades incomplet en un material amb doble valor: l'etnogràfic i el literari. No en va fer una mera transcripció. Els crítics coincideixen a atorgar la categoria de literàries les rondalles que va arreplegar, un total de 36: les «rondalles d'Enric Valor»; l'èxit de les quals fou immediat. S'han reeditat nombroses vegades i els valencians han sabut apreciar el treball ben fet, l'esforç generós d'aquest gran home i gran professional de les lletres. Si, a

mitjan segle XX, amb la irrupció de la televisió i l'entrada fulgurant a l'era de la imatge i les noves tecnologies, gent com Valor no hagueren recopilat la tradició folklòrica oral, a hores d'ara s'hauria perdut un patrimoni cultural d'un valor inestimable.

Ací se'n fa una fidelíssima adaptació que manté l'esperit original i genuí pel que fa al llenguatge viu i ric, i que inclou expressives i coloristes il·lustracions, en un cuidat treball d'edició.

Amb tot plegat, el meravellós treball de la llengua i el bon fer, les rondalles contribueixen, sens dubte, no només a salvar de l'oblit aquelles històries genuïnes del poble valencià, sinó també a allò que Valor tantes vegades va insistir que era necessari: que millorem el llenguatge.

ISABEL MARÍN

ENLLAÇOS ▾

Quan l'any 1993 Ximo Soler va obrir la seua botiga i li va posar un nom tan rotund com La Llibreria, estava sent premonitori. Quasi un quart de segle després, el temps li ha donat la raó i la seua és l'única llibreria que queda oberta a Ontinyent, la capital de la Vall d'Albaida, un municipi de més de 35.000 habitants a les albors de la província de València. Soler va encetar la seua aventura un 4 d'abril al carrer del músic Martínez Valls, una de les principals artèries comercials de la ciutat;

LA LLIBRERIA:

UNA ROTUNDITAT AVALADA PEL PAS DEL TEMPS

«em va agradar perquè tenia arbres i era un carrer ample i rectet», explica. Poc després es va traslladar a un altre local situat a la mateixa via que, després de patir uns quants anys d'hipoteca, ara és de la seua propietat. Amb el temps, La Llibreria s'ha convertit en un establiment emblemàtic, referència ineludible per als ontinyentins i les ontinyentines amants de la lectura, on a banda de Soler també poden atendre't les seues empleades Eva López i Noemí Vidal.

El discurs de Soler, aieloner de naixement, oscil·la entre la satisfacció per la faena ben feta i el lament pel descens en les vendes, una melodia ben recurrent en el gremi. Aficionat al jazz i llicenciat en Història (amb especialitat en

«La figura del llibrer és fonamental. Potser no per a totes les persones, però sí per a eixes persones que no saben massa bé què llegir»

Contemporània), Soler confessa que va obrir La Llibreria perquè no li agradava la idea de preparar oposicions i fer classe en un centre educatiu. Així, va estudiar un màster en direcció d'empreses i va posar en marxa el seu propi negoci. «Al principi havia d'exposar alguns llibres oberts perquè no en tenia prou per a omplir l'espai», recorda entre rialles. Des de l'inici, va fer una aposta per la tecnificació i va invertir en un programari de localització de llibres. Ben prompte es va guanyar la fama de ser capaç d'aconseguir qualsevol títol, un reconeixement que es va estendre gràcies al boca-orella i que el va fer prendre avantatge respecte als seus competidors a Ontinyent (quan encara n'hi havia).

El responsable de La Llibreria va ser conscient des d'un primer moment de la dificultat que representava obrir una botiga de llibres en un municipi amb les característiques sociològiques d'Ontinyent: «Tenia un handicap, i ho sabia, i és que açò era una ciutat industrial, la gent es dedicava a treballar, a dormir i a estar a la caseta. Fins fa poc, ací no hi havia vida cultural i social, ara pareix que començar a activar-se». Malgrat ser el propietari de l'única llibreria de la ciutat, Soler afirma que ara té més competència que mai, en referència als temuts portals de venda de llibres per Internet, encapçalats per Amazon. Explica que des de l'any 2010 les seues vendes han disminuït un 25% respecte a etapes

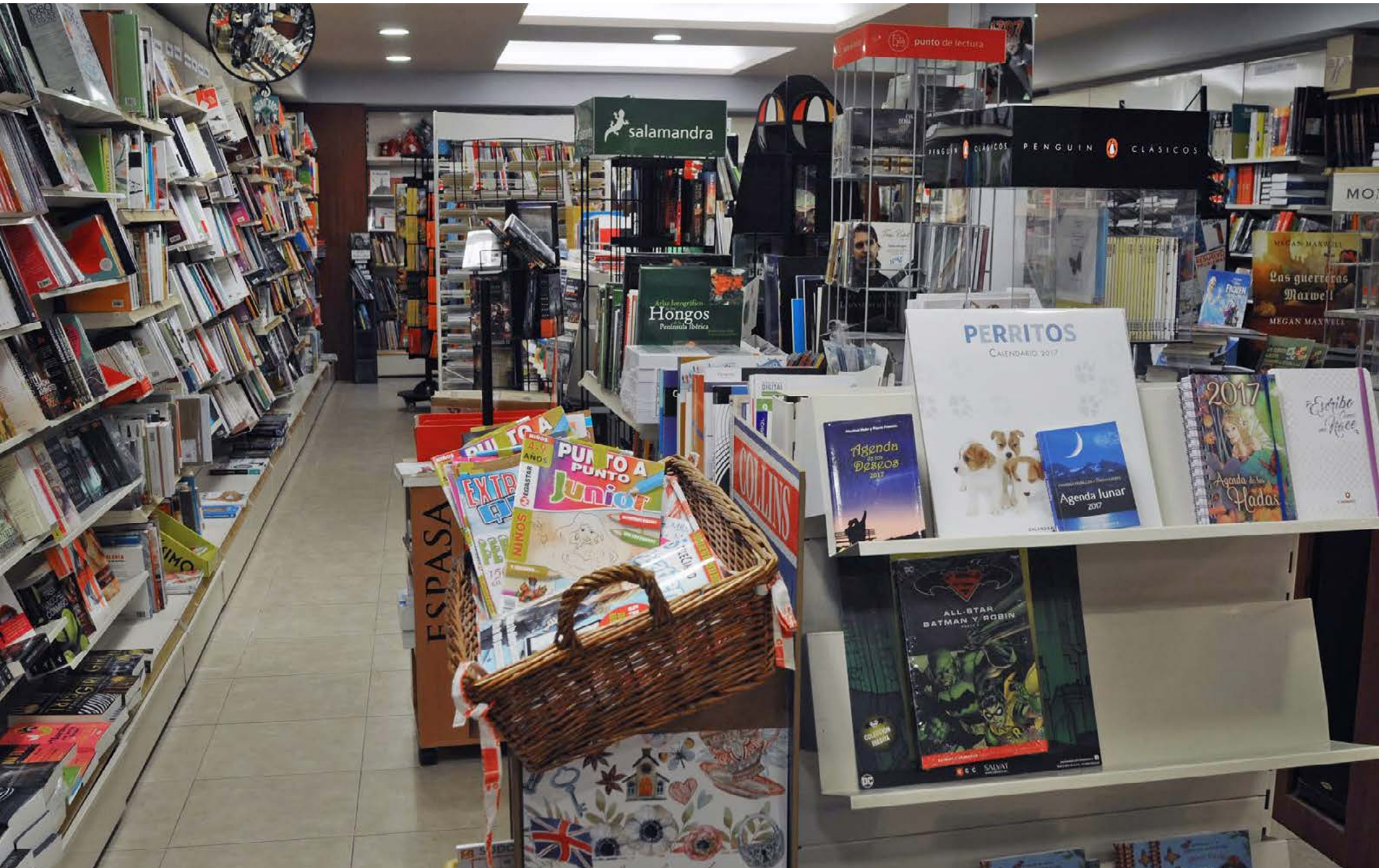

Soler expressa també la seua preocupació per la minva de la importància del rol prescriptor del llibrer: «Cada vegada es difumina més eixe paper i fa la sensació que som com una farmàcia: “vull Juanoles”, “tin Juanoles”». Malgrat això, assegura que com més temps té per a llegir més fàcil li és vendre determinats llibres i es mostra orgullós d’haver encertat amb l’aposta per títols com *Harry Potter*, *Quién se ha llevado mi queso* o *La sombra del viento* i autors com Felipe Benítez Reyes, Víctor del Árbol o Gustavo Martín Garzo (encara que també reconeix alguns errors, com no haver cregut en l’èxit que podia tindre el fenomen editorial infantil de *Geronimo Stilton*). Amb tot, el propietari de La Llibreria assegura que «la figura del llibrer és fonamental. Potser no per a totes les

anteriors: «Ha coincidit tot: la crisi, les retallades, la digitalització...». Per a Soler, les mancances del sistema de distribució posen les llibreries independents en una situació de desavantatge respecte als gegants digitals: «La gent ja no t’espera. Ve i vol el llibre. No el tens? Doncs, adéu». I pel que fa al llibre digital, afirma resignat que «l’ebook està fent mal, però no sé fins a quin punt. El paper no desapareixerà, però en el moment que els ingressos no superen les despeses, ens veurem obligats a tancar».

persones, però sí per a eixes persones que no saben massa bé què llegir». Pel que fa a la selecció bibliogràfica, Soler es mostra flexible: «M'he adaptat a les èpoques. El consumidor és el que et marca les normes», afirma, i cita com a exemple el *boom* dels llibres d'autoajuda i superació o, més recentment, el de la novel·la negra i eròtica.

Com tants altres establiments del sector, La Llibreria també ha sabut condicionar la

*«M'he adaptat
a les èpoques.
El consumidor és
el que et marca les
normes»*

seua oferta i enriquir-la amb l'organització d'activitats culturals. Hi tenen lloc presentacions de llibres de manera freqüent, a més de la setmana negra que se celebra anualment, i el local alberga també un club de lectura que des de fa més de dos anys organitza trobades amb els autors. Tot i això, Soler marca distància amb el model de llibreria-cafeteria («jo m'he de dedicar al llibre», afirma) i expressa el seu excepcionalisme respecte a la programació cultural com a via de salvació de les llibreries: «Pot ser una bona alternativa, però has de tindre molt de tacte. Eixes activitats costen diners, i n'hi ha moltes que les fas i vénen 3 o 4 persones». Al mateix temps, té relació amb els professor dels centres educatius d'Ontinyent i gran part de les seues vendes responen a les lectures recomanades, però li agradaria tindre-hi un vincle més estret: «Trobe a faltar eixa col·laboració amb les escoles. Poder anar a parlar d'algun llibre amb els xiquets, per exemple».

Contradient les dades oficials, Soler assegura que la lectura és una «activitat minoritària»: «per molt que diguen que el 40% de la població llig, això és mentida. Ací no llig ni un 5% de la població, i encara me'n vaig massa», assevera. «Hem tingut quaranta anys de tancament, i la cultura no estava ben vista. Eixa etapa ens ha fet molt de mal», afirma en referència al franquisme. Tot i això, el llibrer veu una esperança en les generacions més joves.

De fet, en l'última reforma que va fer a l'establiment, va duplicar l'espai reservat a la literatura infantil i juvenil. «Els hàbits estan canviant, els pares es preocupen perquè els xiquets tinguen llibres», expressa. Davant de totes aquestes dificultats, l'amo de La Llibreria no perd l'oportunitat d'eixir en defensa del xicotet comerç: «Cada volta que tanca una botiga cultural, ho paga el client. S'ha de donar suport a eixe tipus de comerços, ens beneficia tots». I conclou amb un altre gran clàssic entre els

integrants del gremi: «Quan et troben a faltar? Quan ja no estàs». De segur que els ontinyentins i les ontinyentines s'estimen suficientment la seua ciutat com per no haver de veure's en eixa situació.

FELIP PINEDA

«Trobe a faltar eixa col·laboració amb les escoles. Poder anar a parlar d'algun llibre amb els xiquets, per exemple»

LA LLIBRERIA

C. MARTINEZ VALLS, 18

ONTINYENT

TEL: 962 91 28 05

facebook.com/LaLlibreriaOntinyent